

20 ՓԱՐՍՍ

ՀԱՄԱԿԱՆ ԿՈՍՏԱՆՍՆՈՒԼԻՆ
ԱՐԵՎԵԼԿ ՕՐԱԳՐԻ
Հայաստան, Կ. Պոլիս

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԹՈՔԱՆՏԻՆ ԴԵՍ

Անցեալ շաբաթ օր տեղի ունեցաւ Վիլիէ-սիւս-Մառն, Բարիզէ քիչ հեռաւորութեամբ օդատուն վայր մը, թորախառնող տղաքներու յատուկ նորախառնող հիւանդանոցի մը բացումը, որուն ներկայ դառնացեալ նաեւ Հանրապետութեան նախագահ Պ. Ֆելիքս Ծուռ. Այդ հիւանդանոցը կը պատկանի ընկերութեան մը զոր կազմած են խուսք մը մարդասէր բժիշկներ ու ազնուաբար տիկիներ կարեկցելով զոչնորուն վրայ զոր անողը անոր կը տանի ամեն տարի հազարներով, մասնաւոր մասնակցներու աշխարհէն, նախ և առաջ կերտել թաղի մը մէջ զարմանալու մը հաստատելուն ուր կ'ընդունուին ու կը խնամուին պղտիկ թորախառնողներ, բայց այսօրեայ բաւական չէր ծրարած Բարի, բանաստեղծական գլուխով, Ֆելիքս միջոցաւ հանրութեան ծանոթացուց այս գործին ընկերային փրկարար հանգանակները ու հան հանգանակութիւն մը բացուեցաւ որուն ինքնաբերաբար մասնակցեցան 12,364 հոգի, արտագրելով հարկեր քանակաւոր ֆուր 1894ին էր այս ընկերութեան վարչակներուն առաջին մասնակցը եղաւ առողջապահութեան ու բժշկական պայմաններու համաձայն հիւանդանոցը մը կառուցանելի Վիլիէ-սիւս-Մառն՝ այն պատկի չնայելով տեղի մը հազար տասներեկող տղայ կնոսր պահել մինչև այն ատեն. յատկապէս որդեկանց ու զործարարներու դուռները, այսօր, երկու հարկեր անկողին պարունակող հոյակապ շէնք մը կը բարձրանայ, օգտով ու լոյսով ողորմել, բարձր ու կազմաւորէ զերեք մը վրայ, վերեւ յիշուած հանգանակութիւնէն զատ, Ժողովարարին ամեն դասակարգերը մասնակցած են ու կը շարունակեն մասնակցել այս բարեգործական ձեռնարկին մեծ ու պարզ նուիրելով. մինչև իսկ գործարարներ, համեստ վիճակի տէր խնամովեացիներ, կը հետաքրքրուին, կ'օգնեն անոր, մինչ քարծր դասի բնասիրներ մեծ օժանդակութիւններ կը նուիրեն. Տորթ. Լէոն Բըլլին, ընկերութեան քարտուղարն ու հիմնադիրներէն մէկը, իր տարեկան տեղեկագրին մէջ արտայայտ օրհնանքներ կուտայ Ժողովարարին դասէն ելած ինքնաբեր նուիրատուութիւններու, մասնաւորապէս կը յիշէ ինչ մը որ օրական երեսօններէն. առ կը շահէր տուններու մէջ պաշարակութիւն ընելով, և որ վեց տարեկ հասնէ, ամեն ամսու վերջ, կանոնաւորապէս կըրթայ յանձնել իր 50 ամսեկով նպաստը զոր իր նայողութեամբ մէկգի կը դնէր:

Այսի արտայայտ արձանագործութիւնները զոր կը կրէ նորաշէն հիւանդանոցը իր դասական բարեգործական այդ արձանագործութեանց իրաւաբաններ իր պատմութիւնն ունի. որպէս ծրարողներ տարած դուռը կը յանձնարեն իր յիշատակ մասնակցներ թորախառնող զաւակն որուն անունը կը դրու-

ուի հիմնադիրներու ցանկին մէջ. տեղ մը կը կարգադրուի Մառն-Լէոն, 1891, այս կին 10,000 ֆր. նուիրած է. ուրիշ տեղ մը թէ՛ Լէոն, 1890, վարդապետ աղական մը անունն է այս, որ զաւառական քաղքի մը մէջ թորախառնող տառապած պահուն դիպուածով անոր անունը մօտ կանուցեալ Տորթ. Լէոն Բըլլին, որ անկի վանքներ. բժիշկը չէ յայտնել իր ուղիւղը, բայց խոսեցաւ թորախառնողներու պաշտպան ընկերութեան վրայ. աղկանը մահէն ետք, ծնողը հետաքրքրի եղան խնամալու այդ բժիշկին անունը և ի նշան երախտաբանութեան 10,000 ֆր. նուիրեցին հիւանդանոցին: Տորթ. Մառն-Լէոն, 1892, կ'ընկերակցի մը այլին, որուն անունը արձանագործած է սերունդներու ունեւնի կըր. 4500 ֆր. կապակցի մը վերջերս մեծած ուրիշ կին մը իր բոլոր ունեցածը 10,000 ֆր. թողուց հիւանդանոցին անկողին մը հաստատելու համար ի յիշատակ իր գաւառիներուն, որոնք ամենքն ալ թորախառնող զոհ դացած էին:

Այդ տարաբաշտ հիւանդանոցն ու պատմաբանին նկատմամբ ցոյց տրուած ժողովրդային հոգածութիւնը հնդկաշէն կ'աւելնայ այն ստակի ծանաւաւոր հանդէպ զոր կը տեսնայ թորախառնող ինքնապատկերը ու ընդհանրապէս իր քանակաւոր քաղքի մը ինչ անունը, և իր յիշատակը երկու երեք համաճարակներուն 452,000, Բայց այս ինկեր, արդէն իսկ ահաւոր, կը նստանան թորախառնող զոհներուն հանդէպ. տարին 150,000 հոգի կը մեռնի եղբոր այդ ծերական անունը, մեծ մասով տղաքներ ու պատանիներ: Մի վրայ Բարիքի մէջ, տարին 14,000 ի կը հասնի այդ զոհներուն թիւը: Այս դառնութիւն, տասներեկու միլիոնէն աւելի թորախառնողներ ընդունած են ծրարաբար զերեկոյնստունները:

Եւ սակայն ապացուցուած է որ թորախառնող կնոսր բժշկուի իր սղոյնաւորութեան մէջ, տղաքներուն վրայ մասնաւոր Սոլորաբար անոր առաջին նախնայինը չեն նշմարել, երբ ուշադրել չի դիտուին, ու հիւանդութիւնը անդադրաբար կը ճարակի բնասիրական յարկերու տակ. քիչ ժամանակէ ի վեր միայն զգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնուին ի ծրարներ, մաքրելու համար կըղտուր բնակարանները որոնք հիւանդութեան ընդունելու համար զուրկ են իրենց զարգած են իսկ թորախառնողներու յատուկ առաջին հիւանդանոցին է այն հաստատութիւնը որուն վրայ խոսեցանք: Ընկերութիւնը համանման ուրիշ հաստատութիւններ ալ ունի և նոր հիւանդանոց մը հիմնաւոր. կը պատրաստուի մեծապատար նուիրատուութեան մը շնորհիւ որ եղած է բարեգործի մը կողմէ. ի Բարիք, իր դարձմաստուն մէջ չի բաւելով այն բոլոր հիւանդանոցներ որոնք կը ներկայանան, արքայաւոր հիւանդանոցներու տուններուն մէջ այցելութեան դուռներուն մը հաստա-

տած է: Ու ինչպէս բարեկամ տիկիներէ իրենց վրայ առած են մայրաքաղաքին ու թաղերուն թորախառնող տղաքներուն դարձմաստուն հիւանդութիւնը: Անձամբ կ'այցելեն հիւանդանոցներ, կը քննեն տուններուն առողջապահական վիճակը և տեսարաններ կը բայխեն ուրիշ մէջ բացատրուած է թորախառնող զեմ ձեռք առնելով տարաբան գրուչութիւնները: Ընկերութեան բոլոր հիւանդանոցները, և մասնաւորապէս Վիլիէ-սիւս-Մառն-Լէոն հիմնուած են սա դուռներուն վրայ. մարդը օգ. և ողջ պահել պայմաններ. թորախառնող տղաքներուն կուտան լաւ սնունդ, կը բանան անոնց անտառակը պայտններով, զեղը՝ անոնց համար՝ բնութիւնն է:

ՕՐՈՐԱՆԱԲՍ

ԱՌՄԱՆ ՍՈՒՂԱԹՐԻՆ

Տեղի զեմերը չարորով կը փրկուին երբեմն իսկ տեղի յոգեւածները շատ անգամ վերանայելով մը:

Օրբանաւ ք... ստակ պատրանք մ'է տակաւ:

Եւ ընկ թէ այս յոգեւածն մէջ այնքան անուշադրական կ'այ զորքան երբեմն կ'ընկերակցին... արդի ամառանկարներուն մէջ վերցուր ամառանկարներէն մեղադրութիւն, տակը ստուգում միայն կ'այ վերանայրը վերցուցէ յոգեւածն իր լայնի, ստուգում մ'ալ հնդկ արդի տեղեր, սա տարբերութիւններ որ գտնէ յոգեւածն մէջ ահա կ'ընկերակցի կայ, բայց ամառանկարներէն բուն մէջ և ոչ իսկ տակաւ:

Ասիկց չորս հինգ տարի առաջ զիւրի մը կ'ընկերակցուին մէկու մէջ հրախուրդեցաւ և գայի:

Այդ դեպքը շատ սուղի նստեցաւ ինքի, ինչպէս որ արդի տեղերէն:

Հակառակ այն սկզբնական հիւրապրութեան զոր դատարար տան մէջ, մինչև այսօր դեռ փոխադարձ այցելութեան չիմ դառած չնդհանրապէս ինքն ինքն յայտնելու համար:

Ինչպէս, կը հարցնէր:

Մի անգամայն, հիւր այդ ինչպէս է որ արդի շատ անգամ ձեռք բացաւ, և ինքն զեմերը թէ որքան գոհարին զորք է ա տակաւ և որքան գոհարին կը պահանջէ. սակայն, ինչ կ'ընկերակցի թող ըսեն, ան որքան յոգեւածն ձեռնած հմ, ամէն շատ աւելնելով զորք է և հակառակ ա տար, զարեւալ այն հոյակապ Սոլորաբար կը մնայ միշտ, զոր կը պաշտեն պղծարարի զգալութեան փրկարարները:

Փառաւոր ճալ մը ըրինք այն դէպք, առաւ զարեւելով ողորմած և որ կը վերջանայ քանակի սեղի մը չնդհանրապէս:

Այս մանաւանդութիւնները մի մասնաւոր, կ'աղանջի:

Այն զիւրեան մօտ սենեակս առաջնորդելն զիս:

Դրան առջեւ զիս հիւրեկանող բարեկամ:

Կը ներս, սիրելիս, ըսաւ, տեղեր-

նիս նեղ լլայուն, երկու անկողնով սենեակ մը տարու տարուած ենք բեղիւ Միւսին մէջ մեր վաճառը պատկած է, և չեմ կարծի որ զեղք անհանգիստ ընէ:

Ինչի համար մի նեղուիք, կ'աղանջի, կը պատմաբանէ իրեն. զիւր բարի:

Կը մարմն մտն և կը մտնում անկողին: Չեմ զիւրեմ ժամը բանիլ էր. երբ յանկարծ կ'ընկնում պէտքով մը զոր մեր զգուշակաւ եղած ատեն մէջ մտնելուս վեր առնելով կը հանգիստեմ վարժագիրս: Գարնարներն և սեղիս օգտը post-hume մը անկողնու:

Եւ զորքուած առաւ համար այն պէտքին որ որքան պղտիկ ըլլայ այնքան կը նեղէ... հիւր պարտաւոր նման, անկողնու վրայ կը ցատկէ և զեպի դուռ կը վազի միւս կողմը, այն կողմը, զեպի վեր, զեպի վեր, զեպի չի քարտիկի կը, առ խնդրեցիք բան է: Հոս կը նայիմ, հոս կը նայիմ, օղիւն: Ոչ սենեակէն դուրս ցատկելու և ոչ ալ ներկայ վիճակէս ազատելու. կը մը:

Ո՛հ, ինչ տանջանք է այս, Աստուած իմ, քայլ թիւլ այսպէս հինգ վայրկեան ալ չարուսեմէ՛ պիտի ճաթիմ... բարեկամներս: Տղաքը որքան երջանիկ են, կը մտածի, որ ամառի բանիլ չունին. տաք տաքանիլ վայրկեանի ի վեր, ահա, ամբողջ խելքով կը մտածեմ թէ ինչպէս ճամբար մը պիտի գտնեմ, մինչեւ անոնք այս ճամբան բնացած տեղերին կը գտնեն:

Մտածանալ չվազումի օրինքը յանկարծ միայն բան մը կ'ուզայ:

Eureka.

Այս դեպքը արտասանող ինքն աւելի կարեւոր դատ մը ըրած է, հաւատացեալ:

Վաճառը չորս տարու է. չեմ զիւրեմ ըմբ որ զիւրեմ անկողնու մէջ անուշ անուշ կը քնանայ կ'որ:

Բաւորէ մը ի վեր խելքս ուր եր արդեոք:

Հիւանդի է զիւրեմ:

Վաղը առաւու, շատ շատ, վաճառին համար պիտի ըսն թէ-Չոսուր կ'էնէ տեղը...

Շանչանքը կ'այ պիտի զորքեմ և յանցարար մը պիտի ըլլայ, բայց չորս տառու տղա մը ներքէ չէ՛ միկի:

Հետեւեալ կ'առաջնուի մը կը զրկել տղան և կը տանի անկողնու վրայ և ես կը մտնեմ ինքնին:

Ահա ինչպէս մէկ ուրիշին աղէկութիւն կ'ընայ ընկ մինչև տեղում բնացած առ տեղը:

Պատուհանը կը բանում և կէս ժամ կ'ապառնէ որ յանգանքի թաց հետքը ան յետանայ:

Մը տեսայ թէ ալ կ'ընայ վաճառը նոսրէ իր տեղը դարձիլ, մօտեցալ անկողնու:

Այն պահուն որ կը զրկեմ տղան և վեր կ'առնեմ, ինչ կ'ուզէ որ տեսնամ:

Ձէ, այս զիւրեմ բաղ չունիմ, պարագայ բան է:

Մը և անդին պիտի գործում մը գրաւած էի, տաղի անկողնու վաճառը իր ամենէն մեծ գործը տեսած էր:

Սոսկում...

Տ. ԱՅԻՄԱՐ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԿԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր դպրոցական ծրագրերէն մէջ շատ համեստ, շքեմ անշնան զիւր մը կը գրուէ ընդհ. ազգայ պատմութեան դասագիրքները: Ասիկա սովորական հերթի թեւերէն կ'ընդունուի կարգը պիտի փորձուինք գտնել, եթէ օտար ազգերու կրթական ծրագրեր արմատաբանութեան տարբեր շաղկ մը չի պարզել: Այդիս առիւն ունիմ հիւսիս մէջ բանի հաշակաւոր համայնարաններուն կրթական ծրագրերը ու սա տարբերակ, բայց ճիւղաւոր իրողութիւնը կը ներկայանայ: Համեմատաբար ուրիշ գիտութեանց պատմութիւնը ուսումնասիրել թիւ մը, բնականաբար աւելի ձեռնհասներու թողով լուսարանի:

Պատուելի զգալ մը դրած ըլլաւ էի, օրագրի մը սինակներուն մէջ գրել փորձուելու համար, թէ ընդհ. ազգայ պատմութիւնը մարդկային ազգի դարաւոր կ'անցնեն կարգադրութիւնն է, թէ ան իր գիտութիւն իրեն օժանդակ ունի նախաստիճանը: Մարդաբանութիւնն ու Բանասիրութիւնը, թէ իրեն հետազոտութեան տարակալ ունի միայն այն ազգերը, որ քաղաքակրթութեան ընթացքին վրայ ուղղակի կամ անուղղակի ազգած են: Մասնաւոր մէկէն աւելի պատճառներ ունիմ Հիւր մանի Յուդաիզմը: Եւ զիւրեմ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ միջին դարու խաւար էջերը և յառաջ անցնելով մինչև Քրիստոսի և Հիւրեղոսի պատմութիւնն ու նախին տակ պահուած առասպելներու և ճամբարներու կը հանգիւրդի, ունեց իր բախիկ կենսոյ թրջուած անշուշտ, սակայն խնդրած ժամանակագրական ու տեղաւոր կ'անցնելով: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի: Եւ ինչպէս ընթացքին իր փոխադրութիւնը կ'առաջնուի:

Ձեմ սիրել տեսայ մ

— 11 —